

GÜMNAASIUMI EESTI KEELE TEISE KEELENA RIIGIEKSAMI TULEMUSTE NING ÕPETAJATE JA ÕPILASTE ANKEETKÜSITLUSE TULEMUSTE ANALÜÜS

Analüüsi eesmärk on anda ülevaade gümnaasiumi eesti keele teise keelena õpetajate ning eesti keelt teise keelena õppijate ankeetküsitluste tulemustest ning leida võimalikud seosed küsitluse teel saadud andmete (eesti keele õppimise ja õpetamise taustaandmete) ja gümnaasiumi lõpus riigieksamiga mõõdetud õpitulemuste vahel.

Suur mõju nii õppijate õpimotivatsioonile kui ka õpitulemustele on kindlasti õppemeetodil. Tänapäevase metoodikakäsitluse kohaselt on keeleõppe fookus kandunud kommunikatiivsele õppele. Kommunikatiivses keeleõppes järgitakse järgmisi põhimõtteid: keel on suhtlusvahend, mille abil inimene saab väljendada oma mõtteid ja vajadusi; ülesanded põhinevad autentsel keeleainesel ja valmistavad õppija ette keelekeskkonnas toimetulekuks; arendatakse võrdselt kõiki keele osaoskusi (kuulamist, lugemist, rääkimist, kirjutamist); õpetaja kasutab tunnis enamasti õpitavat keelt; sõnavara- ja grammatikaõpe on funktsionaalsed ning toetavad osaoskuste arendamist. Olulised on samuti mitmesuguste aktiivõppemeetodite (nt paaris- ja rühmatöö, rollimängud) kasutamine, õppija mõtlemis-, arutlus-, koostöö- ja õpioskuse ning iseseisvuse arendamine. Keeletunnis peaksid õpilased tegelema võimalikult erinevat tüüpi ülesannetega, kus nad saavad õpitavat keelt mitmekesiselt kasutada. Ülesandeid peaksid omakorda toetama grammatika- ja sõnavaraharjutused vajalike keelendite harjutamiseks ja kinnistamiseks.

Kuna erinevate õppemeetodite kasutamisel tunnis on oluline mõju õppijate õpitulemustele ja ka motivatsioonile, siis olid küsimustikud nii eesti keele teise keelena õpetajatele kui ka õpilastele koostatud eesmärgiga uurida õpetamise ja õpetamisega seotud tausta.

On ka oluline, et õpetajad oleksid pidevalt kursis tänapäevaste metoodikasuundadega ja täiendaksid end uute õpimeetodite ja -võtete alal, mis võimaldaks nende tunde mitmekesistada ja ka õpilaste motivatsiooni suurendada. Küsitluses uuriti, millistel koolitustel ja kui tihti on õpetajad osalenud ning milliseid koolitusi nad edaspidi vajaksid.

Oluline koht keeleõppes on ka õppematerjalidel: need on vajalikud õpilaste motiveerimiseks, keele olemusest arusaamiseks, õpiprotsesside struktureerimiseks ning erinevate teemaga tegelemiseks. Hea õppematerjal on õpilastele eakohane, huvitav ja motiveerib keelt õppima ning kasutama. Kui õpilaste keeletase, huvid ja vajadused lahknevad kasutatava õpiku (ja töövihiku) pakutavast programmist, kasutab õpetaja nende puudujääkide korvamiseks lisamaterjale. Iga õpetaja peaks lisaks suutma leida keelekeskkonnast autentseid materjale ja luua nende juurde õpieesmärkidega seotud ülesandeid. Eesti keele õppeks peaksid olema tagatud ka vajalikud tehnilised ja õpikeskkonna vahendid. Seetõttu uuriti küsitluses ka lisamaterjalide ja tehniliste vahendite kasutamise olemasolu ning õpilaste hinnangut õppematerjalide kohta.

Küsimustik eesti keele teise keelena õpetajatele oli eestikeelne ja koosnes 11 valikvastustega ja ühest avatud vastusega küsimusest; kokku vastas 84 õpetajat. Küsimustik puudutas eesti keele teise keelena

õpetamise metoodikat (õpitegevusi, õppijate abistamise võtteid), õpetaja eesti keele kasutust tunnis, tunnis kasutatavaid lisamaterjale, õpilaste arvuti kasutamist ning õppetöö eesmärgi.

Küsimustik eesti keelt teise keelena õpilastele oli venekeelne (et vältida madalast keeleoskusest tuleneda võivaid valetõlgendusi ja väärarusaamisi) ja koosnes 10 valikvastustega küsimusest; kokku vastas 2243 õpilast. Küsimustik puudutas eesti keele teise keelena tundides kasutatavat metoodikat (õpitegevusi ja õpilaste abistamise võtteid), õpilaste eesti keele kasutamist ja arendamist tunnis ning väljaspool tundi, kasutatavaid lisamaterjale ja tehnilisi vahendeid ning õpilaste rahulolu ja hoiakuid.

Analüüsi tellis Haridus- ja Teadusministeerium eesmärgiga välja selgitada õpetajate panus eesti keele teise keelena õpetamisse ja õppijate vaatenurk õpitavasse ning kõrvutada seda õpetatava/õpitava tulemuslikkuse ehk gümnaasiumi lõpus riigieksamiga mõõdetud õpitulemustega.

1. Küsitluste üldised tulemused

1.1. Eesti keele teise keelena õpetajate küsitluse tulemused

1.1.1. Keeleõpetajate üldandmed

Küsitletud õpetajatest on 60,7% hariduse omandanud praeguses Tallinna Ülikoolis; 29,8% praeguses Tartu Ülikoolis ja 20,2% Tartu Ülikooli Narva Kolledžis; muu kooli nimetas 4,8%.

Õpetajatest 70,2% on lõpetanud eesti keele kui teise keele või võõrkeele eriala; 22,6% eriala vene keel eesti koolis; 9,5% eesti kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja eriala ning 16,7% muu eriala.

Küsitletud õpetajatest märkis 51,9% oma emakeeleks eesti keele; 35,8% vene keele ja 11,1% vastanutest pidas oma emakeeleks nii eesti kui ka vene keelt.

Õpetajate keskmine tööstaaž pedagoogina on 23,74 aastat (min 3 ja max 59 aastat) ja eesti keele õpetajana 19,47 aastat (min 1 ja max 55 aastat).

1.1.2. Eesti keele tundides kasutatav metoodika (õpitegevused ja õpilaste abistamise võtted)

Keeleõpetajate küsimustikus andsid vastajad hinnangu 10 erineva õpitegevuse ja 10 erineva õpilaste abistamise võtte kohta. Õpetajad kasutavad endi arvates tunnis kõiki õpitegevusi, kuid **kõige enam** toodi välja *tööd sõnavaraga* (92,8% igas tunnis või enamikus tundides), *lugemisoskuse arendamist* (84,6% igas tunnis või enamikus tundides), samuti *grammatika seostamist suhtlusülesannetega* (76,8% igas tunnis või enamikus tundides) ja *kuulamisoskuse arendamist* (74,4% igas tunnis või enamikus tundides).

Kõige vähem tõlgitakse *õpiku vm tekste* (48,8% mõnes tunnis ja 21,4% mitte kunagi) ja *kasutatakse õpetaja monoloogi* (65,4% mõnes tunnis); ülejäänud õpitegevusi kasutavad õpetajad endi arvates võrdselt kas enamikus tundides või mõnes tunnis.

Õpetajate hinnangul kasutavad nad tundides erinevaid õpilaste abistamise võtteid: nad *räägivad eesti keelt paraja tempoga* (98,8% igas tunnis või enamikus tundides), *aitavad mõista tundmatuid sõnu ja õpetavad sõnade tähendust konteksti toel* (94% igas tunnis või enamikus tundides), *parandavad*

keelevigu (89,1% igas tunnis või enamikus tundides) ning *selgitavad ja kordavad öeldut eesti keeles üle* (83,2% igas tunnis või enamikus tundides).

Vähem kasutavad õpetajad vene keelt (63,4% *räägib tähtsamad ja keerulisemad osad vene keeles* ning 60,2% *tõlgib tundmatud sõnad vene keelde* vaid mõnes tunnis).

1.1.3. Õpetajate eesti keele kasutus tunnis

Õpetajad kasutavad tunnis peamiselt eesti keelt. 97,8% õpetajatest *esitab õppijatele küsimusi*; 87,9% *jagab töökäsku*; 83,9% *tutvustab uut materjali*; 82,1% *selgitab ülesannet* ning 79,8% *vestleb tunni- ja koolivälistel teemadel ainult eesti keeles või enamasti eesti keeles*.

1.1.4. Kasutatavad lisamaterjalid ja arvuti kasutamine

Kõige enam *teevad* õpetajad lisamaterjali ise (93,9% kas enamasti või tihti) või saavad *Internetist* (86,8% kas enamasti või tihti).

Vähem saadakse lisamaterjali *teistelt õpetajatelt* (66,7% harva) ja *koolitustelt* (62,2% harva), *Innove kodulehelt* saab lisamaterjali tihti 45,8% ja harva 44,6% õpetajatest.

Õpetajate vastuste põhjal kasutavad õpilased õppetöös arvutit enamasti kas mõned korrad nädalas või mõned korrad kuus. **Mõned korrad nädalas** kasutab 49,3% õpilastest arvutit *teiste õppeainete kodutöödeks või ülesannete lahendamiseks*; 44,6% *info leidmiseks eesti keele kodutööde või ülesannete jaoks* ja 42,5% *eesti keele sõnavara õppimiseks*; **mõned korrad kuus** kasutab 48,1% õppijatest arvutit *tekstide kuulamiseks ja mõistmiseks*; teised tegevused varieeruvad 20-40% vahel; neljandik (25%) õpilastest kasutab arvutit **iga päev eesti keele sõnavara õppimiseks**.

1.1.5. Õppetöö eesmärgid

Õppetöö eesmärkidest on õpetaja jaoks kõige tähtsam *õpilaste edukas toimetulek* (85,7%); *eksamite edukas sooritamine* on peamiseks eesmärgiks 12% õpetajatele; *õppematerjali läbivõtmine* on olulisim 3,7% ja *õppekava järgimine* 1,2% õpetajatest.

1.1.6. Keeleõpetajate täienduskoolitus: kogemused ja vajadused

Keeleõpetajad andsid vastused 14 erineva koolitusteema kohta. Küsitluste tulemused näitavad, et õpetajad on saanud koolitusi erinevates valdkondades enamasti **1-2 korda**: 61% *õpioskuste ja nende arendamise*; 59,5% *LAK-õppe*; 59,2% *osaoskuste arendamise* ja 57,9% *eesti keele kui teise keele metoodika* kohta.

Igas valdkonnas on küllalt suur hulk õpetajaid, kes pole vastavat koolitust **mitte kordagi** saanud: *õpimapi kasutamine* – 54,3%; *lugemis- või kirjutamisraskustega õpilaste aitamine* – 44,9%; *rühmatöö juhtimine* – 38,6%; *keeletunni eesmärgistamine ja planeerimine* – 37,1% jne.

Õpetajate vastuste põhjal vajaks erinevaid koolitusi alla poolte õpetajatest: **kõige enam** märgiti *eri õppemeetodite kasutamist tunnis* (50%), *IKT-vahendite kasutamist tunnis* (48,8%) ja *eesti keele kui teise keele metoodikat* (40,5%).

Kokkuvõtte õpetajate küsitlusest

Suurem osa õpetajatest on hariduse omandanud kas praeguses Tallinna Ülikoolis või praeguses Tartu Ülikoolis. Õpetajatest 70,2% on lõpetanud eesti keele kui teise keele või võõrkeele eriala. 51,9% õpetajate emakeeleks on eesti keel. Õpetajate keskmine tööstaaž pedagoogina on 23,74 aastat ja eesti keele õpetajana 19,47 aastat. Õpetajad kasutavad tunnis endi sõnul kõiki õpitegevusi, kuid kõige enam toodi välja *tööd sõnavaraga, lugemisoskuse arendamist, samuti grammatika seostamist suhtlusülesannetega ja kuulamisoskuse arendamist*. Kõige vähem *tõlgitakse õpiku vm tekste, ülejäänud õpitegevusi kasutatakse võrdselt kas enamikus tundides või mõnes tunnis*.

Õpetajate hinnangul kasutavad nad tundides erinevaid õppijate abistamise võtteid: nad *räägivad eesti keelt paraja tempoga, aitavad mõista tundmatuid sõnu ja õpetavad sõnade tähendust konteksti toel, parandavad keelevigu ning selgitavad ja kordavad öeldut eesti keeles üle*. Õpetajad kasutavad tunnis peamiselt *eesti keelt*. Kõige enam teevad õpetajad *lisamaterjali ise* või saavad *Internetist*, harva saadakse lisamaterjali teistelt õpetajatelt ja koolitustelt. Õpetajate vastuste põhjal kasutavad õpilased õppetööks *arvutit enamasti kas mõned korrad nädalas* (teiste õppeainete kodutöödeks või ülesannete lahendamiseks, info leidmiseks eesti keele kodutööde või ülesannete jaoks ja eesti keele sõnavara õppimiseks) või *mõned korrad kuus* (tekstide kuulamiseks ja mõistmiseks), teised tegevused varieeruvad 20-40% vahel; neljandik õpilastest kasutab arvutit iga päev eesti keele sõnavara õppimiseks. Õppetöö eesmärkidest on õpetaja jaoks kõige tähtsam *õpilaste edukas toimetulek*. Õpetajad on saanud koolitusi erinevates valdkondades enamasti *1-2 korda*. Igas valdkonnas on küllalt suur hulk õpetajaid, kes pole vastavat koolitust kordagi saanud. Õpetajate vastuste põhjal vajaksid nad koolitusi kõigil etteantud teemadel, kuid enim märgiti *eri õppemeetodite kasutamist tunnis, IKT-vahendite kasutamist tunnis ja eesti keele kui teise keele metoodikat*.

1.2. Eesti keele teise keelena õpilaste küsitluse tulemused

1.2.1. Keeleõppijate üldandmed

Vastanutest 24,5% on õppinud keelekümblusklassis ja 75,5% tavaklassis. Kodukeelena nimetas 93,3% vene keelt; 4,8% nii eesti kui ka vene keelt ja 1,9% muid keeli.

1.2.2. Eesti keele tundides kasutatav metoodika (õpitegevused ja õpilaste abistamise võtted)

Õpetajad kasutavad õpilaste arvates tundides kõiki nimetatud õpitegevusi, kuid **kõige enam** toodi välja *erinevate tekstide lugemist* (75% igas tunnis või enamikus tundides), *kirjaliku teksti koostamist* (74,9% igas tunnis või enamikus tundides), *grammatika õppimist* (74,1% igas tunnis või enamikus tundides) ja *töölehtede täitmist* (71,3% igas tunnis või enamikus tundides).

Kõige vähem nimetasid õpilased *helisalvestiste kuulamist* (68,2% vaid mõnes tunnis ja 5,6% mitte kunagi), *filmide ja muude videote vaatamist* (63,9% vaid mõnes tunnis ja 25,6% mitte kunagi); *rühma- ja*

paaristöös on 32,2% õpilastest osalenud enamikus tundides ja 53,5% mõnes tunnis; 30,1% õpilastest ei ole kunagi täitnud töövihikut.

Õpilaste abistamise võtetest on **kõige rohkem** märgitud *keelevigade parandamist ja arusaamatu uuesti seletamist* (82,3% arvates igas tunnis), *tundmatute sõnade tõlkimist vene keelde ning vajaduse korral teiste sõnadega seletamist* (74,3% arvates igas tunnis), et *õpetaja räägib tunnis paraja tempoga* (73% arvates igas tunnis), et *õpetaja selgitab ja kordab öeldut eesti keeles üle* (65,5% arvates igas ja 30,6% arvates mõnes tunnis), et *õpetaja kasutab lihtsamat keelt* (44,8% arvates igas ja 46,9% arvates mõnes tunnis) ning *räägib keerulisemad osad vene keeles* (42,8% arvates igas ja 47,9% arvates mõnes tunnis).

Kõige vähem märgiti *individuaalset tegelemist õpilasega* (mõnes tunnis 55,3% ja mitte kunagi 39,3%).

1.2.3. Õpilaste eesti keele kasutamine ja arendamine tunnis ning väljaspool tundi

Kõige rohkem kasutavad õpilased eesti keelt *eesti keele tunnis* (85,8% pigem tihti) ja **kõige vähem** *väljaspool kooli – sõpradega, trennis jne* – (43,4% mitte kunagi ja 46,6% pigem harva). Ka *igal pool mujal – tänaval, poes jne* – kasutab 52,3% vastanutest eesti keelt pigem harva ning 52,4% õpilastest kasutab pigem harva eesti keelt ka *kodutööde tegemiseks teistes õppeainetes*.

Õpilaste eesti keele kasutus tunnis on varieeruv: **õpetajaga** räägib *ainult eesti keeles* 15%; *enamasti eesti keeles* 30,4%; *võrdselt eesti ja vene keeles* 31,6%; *enamasti vene keeles* 18,7% ja *ainult vene keeles* 4,3% õpilastest; samas **teiste õpilastega** räägib *ainult eesti keeles* 2,6%; *enamasti eesti keeles* 4,8%; *võrdselt vene ja eesti keeles* 35,5%; *enamasti vene keeles* 35,5% ja *ainult vene keeles* 41,7% õpilastest.

Eesti keelega seotud *ekskursioonidel* on osalenud 41,9%; *keeleõppeprojektides* 27,4%; *keelelaagrites* 17,8% ja *vahetusperede projektis* 6,7% õpilastest.

Väljaspool kooli on *eesti keele kursustel* osalenud 25,7% ja *eraõpetaja juures* eesti keelt õppinud 33% vastanutest.

1.2.4. Kasutatavad lisamaterjalid ja tehnilised vahendeid

Õpetaja antud lisamaterjali kasutab igas tunnis 36,2% ja mõnes tunnis 55,3% õpilastest; **tehnilisi vahendeid** kasutab igas tunnis 28,1% ja mõnes tunnis 55,7% vastanutest, kuid 16,3% pole neid kunagi kasutanud; **raamatukogu** on kasutanud mõnes tunnis 48,2% ja mitte kunagi pole seda kasutanud 44,4% õpilastest.

1.2.5. Õpilaste rahulolu ja hoiakud

Suurem osa vastanutest leiab, et *õpetaja pakub talle piisavalt materjale õppimiseks ja lugemiseks* (93,6% on sellega täiesti või pigem nõus), et *eesti keele tunnid on huvitavad ja mitmekesised* (73,7% täiesti või pigem nõus; samas 21,9% pigem ei ole nõus) ja *õpilased saavad aru kõigest, mida õpetaja tunnis räägib* (74,1% täiesti või pigem nõus; samas 18,5% pigem ei ole nõus). Õpilased leiavad ka, et *õpetaja ei koorma neid liigse päheõppimisega* (79,4% ei ole sellega üldse või pigem ei ole nõus).

47,9% õpilastest on täiesti või pigem nõus väitega, et *eesti keel on teiste ainetega võrreldes raskem*; kuid 39,1% pigem ei ole sellega nõus ja 13% ei ole üldse sellega nõus. 49,1% on pigem nõus sellega, et *eesti keele õpiku tekstid on huvitavad ja arvestavad õppija vanust*; kuid 30,5% pigem ei ole sellega nõus. Suurem osa õpilastest leiab, et *eesti keele tunni ajal on klassis vaikus ja õppija saab piisavalt keskenduda* (77,3% täiesti või pigem nõus; samas 18% pigem ei ole nõus). Veidi üle poolte vastanute arvates on *eesti keele õppimisel kasu ka teistest ainetest* (56,9% täiesti või pigem nõus); samas 27,4% pigem ei ole sellega nõus.

Enamik õpilastest küll arvab, et tal on *ka tulevikus eesti keelt vaja* (48,3% täiesti nõus ja 29,9% pigem nõus), kuid osa siiski nii ei leia (14,5% pigem ei ole nõus ja 8% ei ole üldse nõus).

Kokkuvõtte õpilaste vastustest

Suurem osa õpilastest (75,5%) on õppinud tavaklassis ja enamiku (93,3%) kodukeel on vene keel. Õpilaste arvates kasutavad õpetajad **kõige enam** tunnis *erinevate tekstide lugemist, kirjaliku teksti koostamist, grammatika õppimist ja töölehtede täitmist*. Samas **kõige vähem** kuulatakse *helisalvestisi, tehakse rühma- ja paaristööd* (enamasti vaid mõnedes tundides); *filme ja videoid* ei ole kunagi vaadanud 25,2% õpilastest ning 29,7% õpilastest ei ole kunagi täitnud ka *töövihikut*. Õpetajad kasutavad õpilaste arvates tundides piisavalt erinevaid õpilaste abistamise võtteid, kuid **vähem** tegeldakse *õpilase individuaalse abistamisega* (umbes pooled väitsid, et ainult mõnes tunnis). **Kõige rohkem** kasutavad õpilased eesti keelt *eesti keele tunnis*; väljaspool tundi kasutatakse eesti keelt **pigem harva või üldse mitte**. Õpilaste eesti keele kasutus tunnis on varieeruv: umbes kolmandik räägib **õpetajaga** *enamasti eesti keeles* ja kolmandik *võrdselt eesti ja vene keeles*; **omavahel** räägivad õpilased enamasti kas *ainult vene keeles* (41,7%) või *võrdselt vene ja eesti keeles* (35,5%). Eesti keelega seotud muudel üritustel või projektides on õpilased osalenud vähe – kõige enam *ekskursioonidel* (41,9%) ning väljaspool kooli on *eesti keele kursustel* või *eraõpetaja juures* keelt õppinud osalenud 58,7% vastanutest. Tunnis kasutatakse küll õpetaja antud *lisamaterjale*, kuid *tehnilisi vahendeid* pole üldse kasutanud 16,3% ja *raamatukogu* 44,4% õpilastest. Suurem osa õpilastest leiab, et *õpetaja pakub talle piisavalt materjale õppimiseks ja lugemiseks*, et *eesti keele tunnid on huvitavad ja mitmekesised* ning enamasti saavad õpilased aru *kõigest, mida õpetaja tunnis räägib*. Umbes pooled vastanutest (49,1%) on pigem nõus sellega, et *eesti keele õpiku tekstid on huvitavad ja arvestavad õppija vanust*. Suurem osa õpilastest (77,3%) leiab, et *eesti keele tunni ajal on klassis vaikus ja õppija saab piisavalt keskenduda*, veidi üle poolte (56,9%) vastanute arvates on *eesti keele õppimisel kasu ka teistest ainetest*. Umbes pooled õpilastest (47,9%) peavad aga *eesti keelt teiste ainetega võrreldes raskemaks*. Enamik õpilastest (48,3% täiesti nõus ja 29,9% pigem nõus) arvab, et tal on *ka tulevikus eesti keelt vaja*.

Õpetajate ja õpilaste vastuste võrdlus

Õpetajate ja õpilaste küsitluste vastuste võrdlus näitab, et nii tunnitegevustes kui ka õpilaste abistamise võtetes on mõningaid erinevusi.

Õpetajad tõid **kõige enam** välja *tööd sõnavaraga, lugemisoskuse arendamist, grammatika seostamist suhtlusülesannetega ja kuulamisoskuse arendamist* ning **kõige vähem** *õpiku vm tekstide tõlkimist ja õpetaja monoloogi*.

Õpilaste arvates aga kasutavad õpetajad **kõige enam** erinevate tekstide lugemist, kirjaliku teksti koostamist, grammatika õppimist ja töölehtede täitmist ning **kõige vähem** helisalvestiste kuulamist, filmide ja muude videote vaatamist ja rühma- ja paaristööd.

Suurimad erinevused on kuulumisoskuse ja sõnavara arendamise (õpetajate arvates rohkem), tekstide tõlkimine, töövihiku ja töölehtede täitmise (õpilaste arvates rohkem) ning rühma- ja paaristöö (õpetajate arvates rohkem) kasutamise osas.

Õpetajate hinnangul kasutavad nad tundides **kõige enam** järgmisi õpilaste abistamise võtteid: *räägivad eesti keelt paraja tempoga, aitavad mõista tundmatuid sõnu ja õpetavad sõnade tähendust konteksti toel, parandavad keelevigu ning selgitavad ja kordavad öeldut eesti keeles üle; kõige vähem:* räägivad tähtsamad ja keerulisemad osad vene keeles ning tõlgivad tundmatud sõnad vene keelde.

Õpilaste hinnangul kasutavad õpetajad **kõige enam** järgmisi õpilaste abistamise võtteid: *parandavad keelevigu, seletavad uuesti, kui aru ei saanud, tõlgivad tundmatud sõnad vene keelde, vajaduse korral seletavad teiste sõnadega, räägivad tunnis paraja tempoga, selgitavad ja kordavad öeldut eesti keeles üle, kasutavad lihtsamat keelt ning räägivad keerulisemad osad vene keeles; kõige vähem* märgiti individuaalset tegelemist õpilasega.

Suurimad erinevused on vene keele kasutamise (õpilaste arvates rohkem) ja õpilasega individuaalse tegelemise (õpetajate arvates rohkem) osas.

Õpetajate sõnul kasutavad nad tunnis peamiselt eesti keelt: *esitavad õpilastele küsimusi, jagavad töökäske, tutvustavad uut materjali, selgitavad ülesannet ning vestlevad tunni- ja koolivälistel teemadel ainult eesti keeles või enamasti eesti keeles.*

Õpilaste väitel suhtlevad nad teiste õpilastega **enamasti vene** või **ainult vene keeles**; õpetajaga suheldakse **pigem eesti keeles** või **võrdselt eesti ja vene keeles**.

Analüüsi koostas: Ingrid Krall

TLÜ humanitaarteaduste instituudi praktilise eesti keele lektor